

معجزه عاشورا در جمهوری آذربایجان / صمد حسن زاده

اعتقادات دینی و فرهنگ عاشورا و عشق و ارادت به سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین (ع) در میان مردم آذربایجان آنچنان عمیق و ریشه دار است که اقدامات حاکمیت آذربایجان نخواهد، توانست مانعی در برابر آن ایجاد نماید. بنابراین حاکمیت آذربایجان باید با قبول و درک این واقعیت مسلم، با مردم خود از در آشتی درآید.

آران نیوز: پس از استقلال جمهوری آذربایجان در سال 1991 میلادی مردم شیعه این کشور علی رغم حاکمیت نظام لائیک و سکولار و وجود محدودیت های جدی و فراوان از سوی هیات حاکمه، همواره در مسیر بازگشت به هویت اصیل و احیاء ارزش های دینی خود گام های مهمی برداشته اند. در این راستا شرکت در برنامه ها و مراسم های دینی به ویژه در ماه محرم شاخص مهمی برای ارزیابی رویکردهای مردم آذربایجان به حساب می آید. بررسی روند حضور و مشارکت مردم جمهوری آذربایجان در برنامه ها و مراسم های ماه محرم در سال های گذشته نشانگر اقبال عمومی رو به رشد در این زمینه است. اما حضور و مشارکت مردم جمهوری آذربایجان در مراسم های ماه محرم امسال تفاوت معناداری را با مراسم های سال های قبل نشان می دهد. به طوری که حضور عظیم، باشکوه، استثنائی و بسیار گسترده مردم در ماه محرم سال جاری به ویژه در روز عاشورا، کارشناسان مسائل جمهوری آذربایجان را با شگفتی زیادی روبه رو کرده است که برخی از آن با عنوان "معجزه عاشورا" یاد کرده اند. در مقام مقایسه حتی سطح حضور مردم آذربایجان در مراسم عاشورای امسال را شاید بتوان همتراز با مراسم های برگزار شده در ایران دانست. البته این مهم در حالی اتفاق افتاد که حاکمیت آذربایجان به ویژه در سال های اخیر از یک طرف با تصویب و اجرای قوانین بسیار محدود کننده و سخگیرانه در زمینه اجرای برنامه ها و مراسم های دینی و از طرف دیگر با برخورد های شدید و خشن با اسلام گرایان اقدامات ظالمانه و سرکوب گرایانه را به صورت بی سابقه ای تشدید کرده و مقابله همه جانبه و تمام عیاری را در دستور کار خود قرار داده است. در این میان عظمت و شکوه بی نظیر برنامه ها و مراسم های امسال آن چنان چشمگیر و قابل ملاحظه بود که بر اساس سوابق و تجربیات گذشته انتظار بروز واکنش های منفی و اقدامات خاص از سوی مقامات آذربایجان امری بدیهی بود. بلافاصله کارشناسان امنیتی و نمایندگان معلوم الحال پارلمان جمهوری آذربایجان وارد عمل شدند و با اظهارات سخیف و بی پایه و اساس و ارائه طرح های فوری و در عین حال عجولانه خود تبلیغات و فضا سازی رسانه ای گسترده ای را برای مقابله با اسلام گرایان به راه انداخته اند. این نمایندگان در اظهارات خود از استثمار کودکان و سوق دادن آنها به وحشی گری، جهالت، خرافات و نادانی صحبت کرده اند. آن ها به حجاب اسلامی و چادر به عنوان نماد اسلام حمله کرده و دختران چادری را به نیروهای انتحاری در سوریه تشبیه کرده اند. نمایندگان همچنین با متهم کردن اسلام گرایان به رادیکالیسم و مقایسه آنها با داعش سعی وافری برای همسنگ نشان دادن اسلام گرایان و گروه های تروریستی داشتند تا از یک طرف افکار عمومی را بر علیه آنها بسیج کنند و از طرف دیگر با پیشنهاد طرح های عجیب و غریب خود بسترهای لازم را برای برخورد شدید و مجازات والدینی که فرزندان خود را به مراسم عزاداری می آورند، فراهم کنند. بر این اساس بود که پارلمان جمهوری آذربایجان به صورت جدی وارد موضوع شد و «کمیته امور خانواده و مسایل زنان و کودکان» با فضا سازی سیاسی و رسانه ای علیه مراسم عاشورا و حضور کودکان و جوانان در این مراسم لایحه تغییر «قانون مراقبت در مقابل اطلاعات زیانبار برای سلامت و رشد کودکان» را به سرعت تدوین کرد که بر اساس آن والدینی که کودکانشان را به مراسم عزاداری عاشورا می برند، از حق سرپرستی کودک خود محروم خواهند شد. واحد مطبوعاتی «کمیته امور خانواده و مسایل زنان و کودکان» جمهوری آذربایجان اعلام کرده است: « با در نظر گرفتن خلأ های موجود در قوانین، باید مسئولیت های قانونی والدین افزایش داده شود و قوانین بر اساس کنوانسیون های بین المللی تغییر داده شوند.» این کمیته اعلام کرده است: « تصویب قانون با در نظر گرفتن این موارد، رعایت منافع کودکان در زمان تشکیل مراسم های دسته جمعی را امکان پذیر خواهد کرد. این لایحه به ریاست جمهوری تقدیم شده است و انتظار می رود در آینده نیز در مجلس ملی مطرح شود.»

گذشته از اعلام نظر نمایندگان مجلس آذربایجان و اقدامات فوری احتمالی آن در آینده نزدیک می توان به اظهار نظر یکی از کارشناسان امنیتی جمهوری آذربایجان به نام الهام اسماعیل نیز اشاره کرد. این کارشناس مسایل امنیتی هشدار داده است: « ساختار ایران هر طور است، در کشور ما نیز همانطور خواهد شد.» ایشان در ادامه گفته است: « مراسم عاشورا در مناطق مختلف (جمهوری) آذربایجان برگزار شد. مسلمانان شیعه این روز را به عنوان روز قتل امام حسین (ع) نوه پیامبر یاد کردند. مودی که در روز عاشورا جلب توجه کرده است، حضور کودکان پیچیده در چادرهای سیاه در مساجد بود. همانطور که در عکس ها دیده می شود، حتی دختری کوچک که پستانک به دهان دارد نیز به این مراسم برده شده است. حتی وقتی به لباس های کودکان توجه می شود، معلوم است که چادرهای سیاه برای اندازه آنها دوخته شده است. معنایش نیز این است که کودکان کم سن و سال حتی در زندگی روزمره از چادر مشکی استفاده می کنند. این نیز در شبکه های اجتماعی بطور گسترده مورد بحث است. برخی ها از آن حمایت و برخی از آن انتقاد می کنند. اما، مشاهدات نشان می دهد که تعداد کسانی که وسیله شدن کودکان برای تبلیغات دینی را نمی پذیرند، بیشتر است.»

الهام اسماعیل، در ادامه گفته است: « این، خطری بسیار بزرگ است. این خطر تا آن حد بزرگ است که به طور مستقیم علیه قانون اساسی جهت گیری شده است. کودکان پستانک به دهان، در چادر مشکی پوشانده شده اند. مردمی که این را قبول می کنند، فردا خواستار تاسیس دولت دینی خواهند شد. تاسیس دولت دینی، به معنای تغییر ساختار مبتنی بر قانون اساسی است. یعنی، ساختار ایران هر طور است، در کشور ما نیز همانطور خواهد شد.»

این کارشناس افزوده است: « وقتی می بینیم افرادی که تا دیروز در خیابان می دیدیم، اکنون زنجیر و سینه می زنند و خون می ریزند و جملاتی را بیان می کنند (نوحه می گویند)، این شبیه به مینی است که در آینده منفجر خواهد شد. بمبی که امروز ساکت است، فردا منفجر خواهد شد. زیرا، این موارد انسان ها را به دین متمایل می کند. دین نیز این قبیل افراد را به تندروی و تروریسم سوق می دهد. باید سرویس امنیت دولتی با رادیکالیسم مبارزه کند. تا اتفاقی می افتد شعار می دهند «جان می دهیم، اما چادر را از دست نمی دهیم.» حال آنکه چادر، چیزی جز عقب ماندگی نیست. نمی توان این مسایل را عادی تلقی کرد.»

از فحوی اظهارات مقامات و کارشناسان به اصطلاح آذربایجان می توان نتیجه گرفت: اولاً؛ حاکمیت سعی می کند عامدانه اعتقادات دینی و حضور آرام و مسالمت آمیز مردم عادی جمهوری آذربایجان در مراسم عزاداری ماه محرم را معادل عقب ماندگی، تندروی و تروریسم معرفی کند. از این رو، حاکمیت آذربایجان با عصبانیت و بکارگیری کلمات و جملات اهانت آمیز مانند جاهل بودن، وحشی بودن و همتراز دانستن عزاداران با تروریست ها و داعشی ها [تشبیه دختران چادری به نیروهای انتحاری در سوریه] توهین آشکار به مردم آذربایجان را در دستور کار خود قرار داده است. در واقع، با اتخاذ چنین رویکردی حاکمیت می خواهد اقدامات تند احتمالی خود را در آینده نزدیک توجیه نماید.

دوم؛ وحشت و نگرانی عمیق حاکمیت آذربایجان از گسترش فرهنگ عاشورا در حال حاضر و آینده به شکل آشکاری احساس می شود، به طوری که از آن به عنوان "خطر بزرگ" یاد کرده اند. به همین دلیل از سر استیصال و ناتوانی در مقابله با هویت اصیل و اعتقادات دینی تلاش می کنند حضور گسترده مردم در مراسم ماه محرم را به عامل خارجی نسبت دهند. از این رو، برای انحراف افکار عمومی موضوع گسترش ایدئولوژی کشورهای همسایه [یعنی جمهوری اسلامی ایران] در جمهوری آذربایجان مورد تاکید قرار گرفته است. سوم؛ حاکمیت آذربایجان با فضا سازی رسانه ای و تدوین لایحه تغییر قانون " مراقبت در مقابل اطلاعات زیانبار برای سلامت و رشد کودکان" برای مقابله با جریان های اسلامی و دینداران و با هدف ایجاد فضای تهدید و وحشت در میان توده های مردم واکنش فوری و اقدامات عملی را از خود نشان داد. طرح محرومیت از حق سرپرستی کودکان برای

والدینی که فرزندان خود را به مراسم های عزاداری می برند، موید آن است. به نظر می رسد حتی اقدامات بیشتری نیز در دستور کار حاکمیت قرار خواهد گرفت. اما باید اذعان نمود اعتقادات دینی و فرهنگ عاشورا و عشق و ارادت به سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین (ع) در میان مردم آذربایجان آنچنان عمیق و ریشه دار است که اقدامات حاکمیت آذربایجان نخواهد، توانست مانعی در برابر آن ایجاد نماید. بنابراین حاکمیت آذربایجان باید با قبول و درک این واقعیت مسلم، با مردم خود از در آشتی درآید.